

Consumentenvoorlichting over biociden

Uit cijfers van het Nationaal Vergiftigingen Informatie Centrum (NVIC) blijkt dat het aantal vergiftigingen door biociden bij mens en dier al jaren ongeveer gelijk blijft, maar zeker niet afneemt. Wat is nodig om dit tij te keren?

NVIC

Het Nationaal Vergiftigingen Informatie Centrum (NVIC) is het landelijk informatiecentrum voor vergiftigingen voor professionals in de zorg, waaronder artsen en verpleegkundigen. Het centrum houdt de meldingen en telefoongesprekken bij van blootstellingen die leiden tot vergiftigingen en maakt de cijfers ieder jaar openbaar in hun jaaroverzicht. Om goed te kunnen handelen bij vergiftigingen is de juiste productinformatie noodzakelijk. Deze informatie wordt door het NVIC verzameld. Bij nieuwe producten dient het NVIC dan ook altijd op de hoogte te zijn gebracht van de juiste informatie. Voor de melder van de vergiftiging geldt dat deze zoveel mogelijk informatie over de betreffende blootstelling (denk aan het merk, werkzame stof, concentratie) verzamelt en aan het NVIC doorgeeft.

Tekst:

Cyriel Doevendans, KAD

Blootstelling aan biociden

Bij mensen en dieren blijken er tal van soorten blootstellingen te zijn als het gaat om bestrijdingsmiddelen en desinfectantia: samen gaat het jaarlijks in totaal om 2300-2500 meldingen.

Specifiek voor rodenticiden en insecticiden is een uitsplitsing gemaakt om in kaart te brengen om welke aantallen blootstellingen het gaat. En dat zijn behoorlijke aantallen voor een klein land als Nederland: omgerekend drie tot vier meldingen per dag (zie tabel 1).

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bij dieren						
insecticiden	403	410	456	445	415	377
rodenticiden	300	274	356	352	351	420
Bij mensen						
insecticiden	387	337	354	290	388	411
rodenticiden	205	193	193	201	190	173

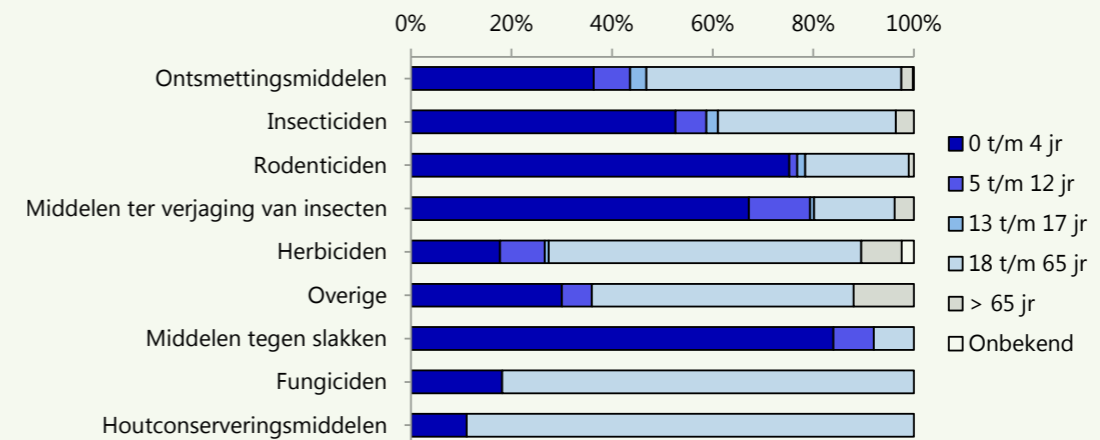
Tabel 1: Het aantal gemelde blootstellingen aan insecticiden en rodenticiden bij mensen en dieren per jaar (2012-2017).
Bron: NVIC Jaaroverzichten

In 2016 werd het NVIC telefonisch geraadpleegd over 1448 mensen met in totaal 1471 blootstellingen aan bestrijdingsmiddelen en desinfectantia. De meeste blootstellingen aan bestrijdingsmiddelen en desinfectantia kwamen voor bij kinderen van 0 tot en met 4 jaar (zie figuur 1).

Wat betreft blootstellingen bij dieren werd het NVIC in 2016 telefonisch geraadpleegd over 1003 blootstellingen aan bestrijdingsmiddelen en desinfectantia. Het vaakst werden blootstellingen gemeld aan insecticiden (41%) en rodenticiden (35%) (zie figuur 2). De meeste intoxicaties (278) werden veroorzaakt door anticoagulantia.

Binnen de gemelde blootstellingen met rodenticiden valt de stof alfachloralose op. Dit is een nieuw product dat in 2016 zijn intrede heeft gedaan. Het is geen anticoagulant, maar een acuut werkend gif. De eerste blootstellingen aan alfachloralose zijn ondertussen al gemeld.

Het is opmerkelijk dat er bij een groot deel van de blootstellingen aan rodenticiden informatie ontbreekt. Uit navraag bij het NVIC blijkt dat de laatste jaren in 20-40% van alle gemelde blootstellingen aan rodenticiden geen informatie voorhanden is. Het is dan onduidelijk om welk rodenticide het gaat. Vermoedelijk zijn dit veelal blootstellingen in huiselijke, dus niet-professionele, situaties. Of het gaat om huisdieren waarbij niet duidelijk is aan welk product ze zijn blootgesteld. In deze gevallen is de productinformatie en informatie over de werkzame stof dus zowel bij de melder als bij instanties niet bekend of aanwezig.

Figuur 1: Leeftijdverdeling van de patiënten per productgroep bij de telefonisch gemelde blootstellingen aan bestrijdingsmiddelen en desinfectantia in 2016 (N=1471 blootstellingen). Bron: NVIC Jaaroverzicht 2016

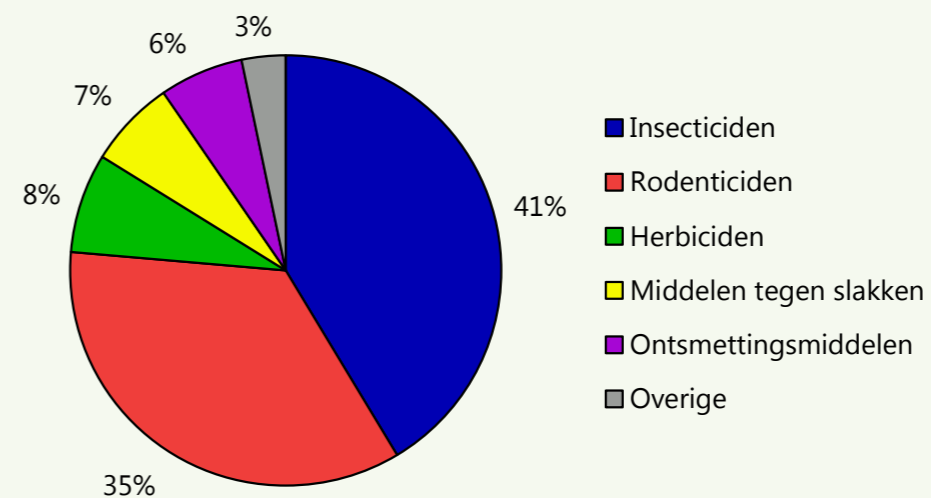
Consumentenvoorlichting

Milieu Centraal meldt op haar website dat uit hun eigen onderzoek uit 2015 blijkt dat één op de acht consumenten bestrijdingsmiddelen voor huismuizen buiten wegzet, terwijl dit niet is toegestaan. Zo'n voorbeeld laat zien dat consumenten deze middelen niet gebruiken volgens de aanwijzingen op het etiket. Dit kan komen doordat ze het etiket niet lezen of de tekst niet begrijpen (of het wel begrijpen, maar er voor kiezen het toch buiten weg te zetten). Voorlichting over het gebruik van biociden blijft dus van cruciaal belang.

De rijksoverheid heeft in 2013 een onderzoek laten uitvoeren naar de mogelijkheid om de verkoop van biociden verplicht

van achter de toonbank te laten plaatsvinden. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat verkoop van biociden van achter de toonbank overwegend averechts lijkt uit te pakken qua gezondheids- en milieueffect. De aanzienlijke investeringen en strijdigheid met de winkelformule kan bedrijven doen besluiten (een deel van de) biociden uit het assortiment te nemen. Bij inkrimping van assortimenten lijken verschuivingen naar schadelijker alternatieven en naar internet te gaan overheersen. Regulering en vooral handhaving van onwenselijke internethandel in biociden is weerbarstig. Een toename van internethandel is dan ook niet wenselijk. Indirect zou de maatregel wel iets kunnen bijdragen aan een verschuiving naar niet-chemische middelen.

In een laatste conclusie van het rapport staat dat er een aantal aanknopingspunten is gesignaleerd voor bevordering van (nog) zorgvuldiger gebruik van biociden. Zo zien meerdere sectoren en bedrijven wel mogelijkheden

Figuur 2: Verdeling van de veterinaire blootstellingen aan bestrijdingsmiddelen en desinfectantia over de verschillende productgroepen in 2016 (N=1003 blootstellingen). Bron: NVIC Jaaroverzicht 2016

voor voorlichting aan en advisering van de consument, bijvoorbeeld door het verstrekken van algemene voorlichting, het uitvoeren van een extra kassacheck of door toonbankadviesing.

Een goed voorbeeld van hoe consumentenvoorlichting vorm kan worden gegeven is hoe de tuinbranche dit aanpakt. Op de site www.bestrijdingvolgenshetboekje.nl staan tips en uitleg voor goed gebruik. Consumenten worden hier stap voor stap begeleid bij het veilig gebruiken van biociden. Hiernaast hebben ze ook een informatiebrochure opgesteld en deze beschikbaar gesteld voor consumenten in winkels.

Een ander voorbeeld is de non-profit organisatie VeiligheidNL die zich inzet voor de veiligheid van consumenten. Een van hun doelstellingen is om vergiftigingen en blootstelling aan vergiften te voorkomen. VeiligheidNL brengt de Gifwijzer uit, een handzaam hulpmiddel voor het voorkomen en herkennen van een vergiftiging en hoe te handelen bij een vergiftiging. Daarnaast zet VeiligheidNL zich in om het belang van etiketten onder de aandacht te brengen en de risico's bij het gebruik van (huishoud) chemicaliën te beperken. Door middel van onderzoek en voorlichting willen ze preventie, bewustwording en veilig gedrag bij mensen stimuleren.

Tot slot

De belangrijkste conclusie die getrokken kan worden is dat het aantal vergiftigingen door biociden bij mens en dier in de afgelopen jaren gelijk is gebleven en zeker niet afneemt. De voorlichting over het gebruik en de toepassing van biociden en de kennisdeling hierover kan verbeterd worden. Bijvoorbeeld door meer aandacht aan dit onderwerp te besteden bij beroepsopleidingen, aanvullende informatie te verstrekken bij de verkoop van biociden en door voorlichtingscampagnes. Goede voorlichting is van belang om de risico's bij de toepassing door consumenten te verkleinen en om in geval van vergiftigingen juist te kunnen handelen.

De insteek van de voorlichting zou moeten zijn om het gebruik van biociden zoveel mogelijk te voorkomen door in te zetten op preventie van overlast. Als toepassing toch noodzakelijk blijkt dan moet dit op de juiste wijze gebeuren. Het credo moet hierbij zijn: Lees en bewaar het etiket en handel ernaar! ●

Bronnen:

1. NVIC Jaaroverzicht 2016. Acute vergiftigingen bij mens en dier. NVIC Rapport 07/2017, Nationaal Vergiftigingen Informatie Centrum, Universitair Medisch Centrum Utrecht
2. Biociden achter de toonbank?, Bureau KLB, 9 december 2013

Summary

Figures from het *Nationaal Vergiftigingen Informatie Centrum (NVIC)* show that the number of biocide poisonings in the Netherlands has stayed the same in the past six years. It seems that consumers don't read or follow the instructions on the label. To reduce the number of poisonings additional information and education could be provided. Not only information about the correct way to use biocides, but also information about how to prevent pest animals to become a nuisance, is important. With the right preventive measures, the use of biocides might not be necessary.